

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A kereskedelem és forgalmazás piacának felügyelete – „A kereskedelem és forgalmazás hatékonyabb és tisztességesebb belső piacáért 2020-ra”

(COM(2010) 355 végleges)

(2011/C 84/04)

Előadó: **Pedro Augusto ALMEIDA FREIRE**

2010. július 5-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A kereskedelem és forgalmazás piacának felügyelete – „A kereskedelem és forgalmazás hatékonyabb és tisztességesebb belső piacáért 2020-ra”

COM(2010) 355 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2011. január 6-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2011. január 19-én és 20-án tartott, 468. plenáris ülésén (a január 20-i ülésnapon) 192 szavazattal 4 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB elismeri, hogy a kiskereskedelmi ágazat fontos szerepet tölt be az egységes piacon, és az egész európai gazdaságot előmozdítja. A kiskereskedelem sajátos jellegét tekintve az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által „A kereskedelem és a forgalmazás piacának felügyelete” című jelentésben kidolgozott holisztikus megközelítést, és egyetért azzal, hogy kerülni kell az egyes alágazatokra való összpontosítást.

1.2 Az EGSZB sajnálja, hogy túlságosan kevés figyelemben részesülnek a kkv-k, amelyek pedig alapvetően fontos szerepet játszanak a foglalkoztatásban, az értékteremtésben, illetve a vidéki területek és a városközpontok életében. Az európai kisvállalkozói intézkedéscsomaggal összhangban hangsúlyosabb helyet kellene biztosítani a kkv-knak és az olyan intézkedéseknek, amelyek a kkv-kat fejlődésre és munkahelyek teremtésére ösztönzik.

1.3 Európa-szerte megfigyelhető a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi vállalkozások koncentrációja, amelyek igen széles kínálatuk révén több fogyasztót vonzanak (2005-ben az 5 legnagyobb élelmiszer-kiskereskedelmi lánc a piac több mint 70 %-át uralta). Ehhez hasonlóan egyes termékpiacokon is igen nagy a koncentráció – különösen az „elengedhetetlen” termékeket illetően. A kiskereskedők ugyanis nem engedhetik meg maguknak, hogy ezeket ne kínálják boltjaikban.

1.4 A piacgazdaságban általános gyakorlat, hogy a vállalkozások – így például a mezőgazdasági termelők, a termékgyűjtők és -feldolgozók, a beszállítók és a kiskereskedők – élnek alkuerejükkel. Az EGSZB aggasztónak tartja, hogy egyes országokban az árszínvonal vagy árrés ellenőrzését célzó intéz-

kedéseket alkalmaznak, ami ellentmond a szabad versenyre és a működő egységes piacra vonatkozó elveknek.

1.4.1 Jelentős szociálpolitikai megfontolásokból, pl. szociális vagy környezetvédelmi téren, ilyen szabályozásokra szükség lehet a társadalmi kohézió vagy a környezetvédelem biztosításához.

1.5 Információink szerint a belső piacon belül az egyes tagállamok között a hasonló termékek tekintetében jelentős árkülönbségek tapasztalhatók. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az árak vizsgálatakor mindig az árak és árérék transzmissziójára összpontosítsanak az ellátási lánc egészében.

1.6 Az EGSZB emlékeztet rá, hogy a kiskereskedelmi piacok – és a kiskereskedelmi szerződéses kapcsolatok – természetüknél fogva országonként szerveződnek, és eltérő jogi, gazdasági, politikai és kulturális sajátosságokkal rendelkeznek. Felismerve az élelmiszer-ellátási lánc jelentőségét, az EGSZB kéri, hogy elemezzék és megfelelően kezeljék az élelmiszer-ellátási lánc egészében előforduló, nyilvánvalóan tisztességtelen gyakorlatokat.

1.7 Az EGSZB konkrétan annak tanulmányozására szólítja fel az Európai Bizottságot, hogy nemzeti szinten hogyan kezelik a „tisztességtelen szerződéses kapcsolatokat”, ideértve a megfelelő előírások érvényesítését is. Ezen túlmenően az EGSZB emlékeztet annak jelentőségére, hogy válság idején biztosítsák a hatályos jogszabályok megfelelő végrehajtását, ami a tagállamok feladata, emellett kiemeli, hogy hol van szükség lépésekre, és hogy mi volna a legmegfelelőbb szint, összhangban a szubszidiaritás és az arányosság elvével.

1.8 A kiskereskedelem területén való munkavállalás fontos, és sok fiatal, alacsony képzettségű vagy képzetlen munkavállaló számára a munkaerőpiacra való belépést jelenti.

1.9 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa az önfoglalkoztatás, a vállalkozói szellem és a készségfejlesztés előmozdítását, ezzel is segítve a válság hatásainak leküzdését, illetve megkönnyítve az emberek belépését vagy visszatérését a munkaerőpiacra.

1.10 Az Európai Bizottság helyesen határozza meg a kiemelt cselekvési területeket. Ezen túlmenően az EGSZB a javaslatok időben történő elfogadását kéri, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy gyorsítsa fel döntéshozatali folyamatát ezen a területen, amelyen sürgős, gyakorlatias és kézzelfogható intézkedésre van szükség. Fontos kiemelni, hogy az élelmiszer-ellátási lánc működésének javítását célul kitűző megújított magas szintű fórumnak az új és kialakulóban lévő agrár-élelmiszeripari politikák mozgatórugójává kellene válnia, ideértve az ellátási lánc teljes hosszán megvalósuló kiegyensúlyozottabb kapcsolatokat is.

1.11 Az EGSZB kéri továbbá, hogy az Európai Bizottság tanulmányozza a szolgáltatási irányelv végrehajtását, és hibás alkalmazás esetén tegye meg az érintett tagállammal kapcsolatban a szükséges intézkedéseket. Emellett felkéri az Európai Bizottságot, hogy lépjen fel az olyan bankközi díjakkal szemben, amelyek a fogyasztók szempontjából rejtett adóként viselkednek.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság elismeri a kiskereskedelmi ágazat egységes piacon betöltött fontos szerepét. Az ágazatnak az Európai Unióban betöltött gazdasági jelentősége (az EU GDP-jének 4,2 %-át adja, 17,4 millió embert foglalkoztat és az uniós kkv-k 20 %-áért felel, valamint szoros kapcsolatban áll számos piaccal) miatt született az a döntés, hogy a piacfelügyeleti nyomon követés tárgyát képezze.

2.2 A kiskereskedelem piacfelügyeleti nyomon követésével foglalkozó jelentés és az azt kísérő munkadokumentum a kiskereskedelmi ágazat gazdasági, társadalmi és környezeti teljesítményére az egységes piac szempontjából hatást gyakorló kérdéseket elemzi. Ennek során a jelentés és a munkadokumentum megvizsgálja az ágazati teljesítményt, a legújabb tendenciákat és a modernizációnak a más versenytársakra gyakorolt hatását. A kiskereskedelmi ágazatra hatást gyakorló problémákat a beszerzési és az értékesítési láncban részt vevő partnerek szempontjából is azonosítja.

2.3 A jelentésben olvasható ágazati elemzés alapját a beszállítókkal (beszerzés) és a fogyasztókkal (értékesítés) fennálló kölcsönös kapcsolatok elemzése alkotja. Az elemzés eredményeképpen az Európai Bizottság elismeri, hogy a kereskedők igen összetett kapcsolatokat tartanak fenn annak érdekében, hogy a fogyasztók a megfelelő termékeket a megfelelő helyen és időben, a lehető legjobb áron találhassák meg.

2.4 A jelentésben az Európai Bizottság kijelenti, hogy a konzultáció alapján intézkedéseket fog meghatározni annak

érdekében, hogy javítsa a kiskereskedelem belső piacának zökkenőmentes működését, és ezáltal a kiskereskedők számára lehetővé tegye az egységes piac lehető legjobb kihasználását, ezzel javítva gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi teljesítményüket.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az Európai Bizottság ezzel a jelentéssel elismeri, hogy a kiskereskedelmi ágazat fontos szerepet tölt be az egységes piacon, és hozzájárul a növekedéshez, a foglalkoztatáshoz és a fenntarthatósághoz. Tekintettel arra, hogy az ágazatról alkotott kép gyakorta igen leegyszerűsítő, és abban merül ki, hogy a kereskedők a termelőktől vásárolnak és a fogyasztóknak adnak el, a jelentésben alkalmazott megközelítés bemutatja az értékesítési lánc, valamint a kereskedők és partnereik között fennálló kapcsolatok összetett jellegét. Segítséget nyújt továbbá annak megértéséhez, hogy mi mindent kell a kereskedőknek megtenni és leküzdeni azért, hogy a fogyasztók számára a megfelelő terméket a megfelelő helyen és időben, a lehető legjobb áron tegyék hozzáférhetővé.

3.2 A jelentés elismeri a modernizáció szerepét abban, hogy a kiskereskedelmi ágazat az utóbbi ötven évben képes volt megküzdeni az inflációval, és növelni tudta a fogyasztók számára rendelkezésre álló választékot. A kiskereskedelem területén megvalósított nagyobb verseny és konszolidáció alacsonyabb árakat eredményezett, növelte a választékot, és viszonylag alacsony árúhoz vezetett (más ágazatokkal, így a iparral ellentétben), ami kihatott a versenytársakra, a helyi önkormányzatokra, a gazdákra, a beszállítókra, az alkalmazottakra stb. is.

3.3 Az EGSZB sajnálja, hogy a jelentés talán túlzott figyelmet irányít az élelmiszer-kereskedelemre, és ezáltal nem fejezi ki kellően a kkv-k fontos szerepét (a kereskedelmi és forgalmazási vállalatok több mint 95 %-a, 11 millió dolgozóval), azok sajátos igényeit és nehézségeit, beleértve a vevőszolgálati szolgáltatásokat is, a városközpontok, vidéki és elővárosi területek életében betöltött szerepüket, a nagy gyártóktól való függőségüket, valamint a beszállítók által létrehozott saját elosztóhálózatokkal fennálló versenyt.

3.4 A jelentés nem ismeri fel a – különösen az élelmiszer-kereskedelemben a fogyasztói szövetkezetek által képviselt – szövetkezeti üzleti modell jelentőségét sem.

3.5 A jelentés a hozzáférés és megfizethetőség közpolitikai célkitűzésének szempontjából elemzi a kiskereskedelmi ágazat teljesítményét. A gyakorlatban azonban az ágazati szereplők egy igen nagy versennyel jellemezhető környezetben működnek, ahol a társaságok célja, hogy megnyerjék a fogyasztókat és számukra jó ár-érték arányt kínáljanak. Ennek megfelelően a kiskereskedők azzal kapcsolatban döntését, hogy hol alapítsanak vállalatot és milyen szolgáltatást nyújtsanak, elsősorban a piac dinamikája határozza meg, nem pedig a közpolitikai célkitűzések. Ezért a kiskereskedők teljesítményének a közpolitikai célkitűzések fényében való értékelése nem veszi figyelembe azt a tény, hogy a kiskereskedelem olyan kereskedelmi tevékenység, amelynek a piaczgazdasági túléléshez nyereségesnek kell maradnia. Minden egyéb piaci tevékenység vonatkozásában hasonló következtetések vonhatók le.

3.6 A fogyasztói igények az idők során egyre kifinomultabbá váltak, így nem tekinthetők homogénnek. Ha ehhez hozzáadjuk a kereskedelmi verseny fontosságát, érthetővé válik a piaci erők összetettsége, és az, hogy hogyan élhetnek meg egymás mellett a gyakorlatban a különféle kiskereskedelmi formák, amelyek különféle vevőszolgálati szolgáltatásokkal párosulnak. Kiderül, hogy a kisebb formátumú kiskereskedelmi egységek akkor lehetnek sikeresek, ha meghatározott fogyasztók számára meghatározott szolgáltatásokat nyújtanak. Több mint 11 millió európai dolgozik a kiskereskedelem területén működő kkv-knál. Ennélfogva elengedhetetlen, hogy tovább ösztönözzék a kkv-k fejlesztését, különösen egy jobb szabályozási környezet kialakításával és az adminisztratív terhek csökkentésével.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Hatékonyabb és igazságosabb kiskereskedelmi szolgáltatások a belső piac fogyasztói számára

4.1.1 A kiskereskedők fő tevékenysége az, hogy a fogyasztókhoz a lehető legjobb áron sokféle, a minőségi és biztonsági követelményeknek megfelelő árut juttassanak el. Az Európai Unióban a kiskereskedelmi ágazatban az utóbbi húsz évben véghezvitt modernizációt az egyes uniós országokban és harmadik országokban működő nagy, multinacionális kereskedelmi láncoknak a piacok telítődéséhez vezető gyors koncentrációja, az információs és kommunikációs technológiák integrációja, valamint a globalizáció jellemezte, beleértve a más piacokra való terjeszkedést és a fogyasztók nagyobb árukínálatához való, alacsonyabb áron történő hozzáférését is (megfizethetőség).

4.1.2 Az EGSZB és az Európai Bizottság egyetért abban, hogy a kiskereskedelmi egységekhez való hozzáférés területén tapasztalható egyenlőtlenségek, valamint a vidéki területek dinamikájának fenntartása olyan, fontos kérdések, amelyekkel még foglalkozni kell. A kiskereskedők általában városközpontokban és elővárosi bevásárlóközpontokban nyitnak üzletet, ezért biztosítani kell, hogy a városközpontok az áruszállítás szempontjából továbbra is megközelíthetőek legyenek. A vidéki területeken élő emberek egyre inkább az autóhasználatra támaszkodnak, így napi bevásárlásaikkal hatást gyakorolnak a környezet állapotára, míg azok, akiknek nem telik autóra vagy nem tudnak vezetni, csak korlátozott mértékben férnek hozzá a kiskereskedelmi szolgáltatásokhoz.

4.1.3 A kiskereskedők arra irányuló döntése, hogy hol nyissanak üzletet, számos tényezőtől függ, melyek közül az egyik legfontosabb a vevőszám maximalizálása. Ez a tényező már önmagában magyarázatot ad arra, hogy a kiskereskedelmi egységek a ritkán lakott területekkel szemben miért a városközpontokat, vagy a kifejezetten erre a célra épített, városokon kívül elhelyezkedő bevásárlóközpontokat részesítik előnyben. Ezért a hozzáférhetőség kérdésének kezeléséhez először azt a környezetet kell alaposan megérteni, amelyben a kiskereskedők működnek.

4.1.4 Az, hogy a vásárlók milyen könnyen vagy nehezen férhetnek hozzá a kiskereskedelmi egységek szélesebb köréhez, számos gazdasági és nem gazdasági jellegű tényezőtől, így a szabályozási környezettől, a várostervezéstől, és attól is függ, hogy a kiskereskedőknek milyen az ingatlanpiachoz való hozzáférésük. Ilyen tényező lehet, hogy helyi szabályok akadályozzák bizonyos tevékenységek megkezdését vagy bizonyos típusú

üzletek megnyitását, vagy hogy a szolgáltatási irányelv előírásai ellenére az engedélyezési eljárások továbbra is túlságosan összetettek és önkényesek. Ezen túlmenően a vény nélküli megvásárolható egészségügyi termékek árusítását bizonyos monopóliumok számára fenntartó szabályozás korlátozza a versenyt, és ezzel a vásárlók hozzáférését a kedvező árú gyógyszerekhez.

4.1.5 Az elmúlt húsz év során a modernizációnak, a nagyobb versenynek és a globalizációnak köszönhetően az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők nagy hasznát vették annak, hogy nagyobb áruválaszték állt rendelkezésükre kedvezőbb áron. Ebben a folyamatban a márkás termékeknél átlagosan 30 %-kal olcsóbb saját márkák megjelenése kulcsfontosságú szerepet játszott.

4.1.6 A kiskereskedelmi üzleti modellnek köszönhetően a kiskereskedelmi árak a működési költségeket viszonylag kis árréssel tartalmazzák, ellentétben más ágazatokkal, amelyek nagyobb árréssel dolgoznak. Az EGSZB aggasztónak tartja, hogy egyes országokban az árszínvonal vagy árrés ellenőrzését célzó intézkedéseket alkalmaznak. A szociálpolitikai kérdések fontossága miatt ilyen szabályozások szükségesek lehetnek a társadalmi kohézió biztosítása és a szegénység megelőzése érdekében.

4.1.7 Információink szerint a belső piacon belül az egyes tagállamok között a hasonló termékek tekintetében jelentős árkülönbségek tapasztalhatók. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az árak vizsgálatakor mindig az árak és árrések transzmissziójára összpontosítsanak az ellátási lánc egészében. Az EGSZB ezen túlmenően egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az árképzést számos tényező befolyásolja. A működési költségeken túl ide tartozik az egy háztartásra jutó átlagos, felhasználható jövedelem, a héra, a szállítási költségek, a bérleti díjak, a fizetések költségei, a szabályozási keret, a verseny színvonala, továbbá olyan kereskedelmi gyakorlatok, mint például a területi szempontból korlátozott kínálat és az ellátási lánc egészében előforduló tisztességtelen gyakorlatok. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg ezeknek a gyakorlatoknak a hatását, és tegyen intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy a közbeszerzéseket más tagállamból is meg lehessen választani, hogy a fogyasztók alacsonyabb árakon, nagyobb választékból, jobb minőségű árut, alternatív termékeket stb. vásárolhassanak.

4.1.8 Az EGSZB megállapítja, hogy a fogyasztók körében végzett felmérések szerint a kiskereskedelmi kínálatra vonatkozóan létre kell hozni független, az információ összevetésére alkalmas forrásokat.

4.1.9 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az e-kereskedelem egyes területeken hozzájárulhat a verseny növeléséhez, ami segítene az árcsökkentésben, és aggodalmát fejezi ki az e-kereskedelem lassú térnyerése miatt, különösen, ami a határokon átnyúló tranzakciókat illeti. Az EGSZB megállapítja, hogy a határokon átnyúló e-kereskedelmi tranzakciók fejlődését gátló egyik akadály – különösen a kkv-k szempontjából – az átfogó, közös európai fogyasztóvédelmi szabályok hiánya, ezért sürgeti,

hogy az európai intézmények mielőbb fogadják el a „célzott teljes harmonizáció” elvén alapuló irányelvet a legmegfelelőbb formában. Egy ilyen irányelv nem akadályozhatja a tagállamokat abban, hogy szigorúbb fogyasztóvédelmi intézkedéseket tartsanak fenn vagy vezessenek be, összhangban az EUMSZ. 169. cikkének (4) bekezdésével.

4.2 Hatékonyabb és igazságosabb kiskereskedelmi szolgáltatások a belső piacon működő vállalatok számára

4.2.1 Az EGSZB egyetért azzal a kijelentéssel, hogy „a kereskedelem és a forgalmazás (...) belső piacának (...) lehetővé kell tennie az egymással versenyző kereskedők számára, hogy – méretüktől függetlenül – együtt élhessenek a piacon, és fejleszthessék tevékenységüket”.

4.2.2 Egy új üzlet nyitásakor az elhelyezkedés az egyik legfontosabb tényező, és a gyakorlatban a kiskereskedőknek esetenként éveket kell várniuk, hogy egy adott területen új üzletet nyithassanak és új munkahelyeket teremthessenek. A piacra jutás és az ingatlanpiachoz való hozzáférés nehézsége olyan tényezők, amelyek hátráltathatják a kiskereskedelem fejlődését, ezért azok további elemzése szükséges. Ezt az elemzést könnyen rendelkezésre álló információk alapján lehetne elvégezni, figyelembe véve a fogyasztói perspektívát (a vásárlás helyének megválasztását), a versenypolitikai szempontokat, a szubsidiaritást és az arányosságot.

4.2.3 A szolgáltatási irányelv végrehajtását 2009. december 31-ig valamennyi uniós tagállamban meg kellett volna kezdeni. Az irányelv célja az volt, hogy felszámoljon egy sor, az üzletnyitás engedélyezésével kapcsolatos diszkriminatív gyakorlatot. Valójában azonban az irányelv számos új akadályt hoz létre, és van rá példa, hogy várostervezési szabályokkal visszaélve korlátozzák a versenyt, vagy részesítenek előnyben bizonyos kiskereskedelmi vagy vállalati formákat. Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság tanulmányozza a szolgáltatási irányelv végrehajtását, és hibás alkalmazás esetén tegye meg az érintett tagállammal kapcsolatban a szükséges intézkedéseket.

4.2.4 A kiskereskedők számára a fizetési forgalom átlátható és versenyképes belső piacának hiánya is problémát okoz. A bankkártyákkal kapcsolatos jelenlegi gyakorlatok szembenek a versenyszabályokkal, és sértik a belső piac egyik legalapvetőbb elvét. A bankközi díjak rejtett adókként sújtják a kereskedőket, különösen a legkisebbeket. Tekintettel arra, hogy a bankközi díjak az egységes európai fizetési térség (Single European Payment Area – SEPA) egyik alapkövét képezik, a SEPA az olcsó és hatékony nemzeti betétikártya-rendszerek megszűnéséhez fog vezetni. Ennek következtében a bankkártyák piaca kétszereplősre redukálódik majd, ami a fogyasztók hátrányára a bankközi díjak növekedéséhez vezet. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy lépjen fel az olyan bankközi díjakkal szemben, amelyek a fogyasztók szempontjából rejtett adóként viselkednek.

4.3 Hatékonyabb és igazságosabb kiskereskedelmi szolgáltatások a belső piacon működő beszállítók számára

4.3.1 A kiskereskedők szolgáltatói minőségükben hozzáférést biztosítanak forgalmazói hálózatukhoz a beszállítók számára, legyen szó akár egyetlen üzletről, akár az EU egészére kiterjedő láncról. Szolgáltatásaik tartalmazzák például az áru meghatározott helyen való elhelyezését az üzlet polcain, vagy éppen a marketing- és logisztikai tevékenységeket. Minden ilyen tevékenységnek ára van, ami gyakran díj formájában fejeződik ki.

4.3.2 A kiskereskedelem csupán egy a beszállítók számára rendelkezésre álló terjesztési csatornák közül. A kiskereskedők nélkül csupán néhány beszállító lenne képes nagy terjesztői hálózatok kiépítésére, aminek a fogyasztók innák meg a levét a kisebb választék és a magasabb árak miatt. Az ellátási láncnak azonban minden eleme lényeges, hiszen nyersanyag nélkül nem lenne feldolgozás, feldolgozás nélkül pedig nem lenne mit értékesíteni. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy az EU határozza meg azokat a mechanizmusokat, amelyek szükségesek ahhoz, hogy valódi egyensúly legyen a termékek kiskereskedelmi és forgalmazási láncában.

4.3.3 Európa-szerte megfigyelhető a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi vállalkozások koncentrációja, amelyek igen széles kínálatuk révén több fogyasztót vonzanak (2005-ben az 5 legnagyobb élelmiszer-kiskereskedelmi lánc a piac több mint 70 %-át uralta). Ehhez hasonlóan egyes termékcsoportokon igen nagy a koncentráció, különösen az „elengedhetetlen” termékeket illetően. A kiskereskedők ugyanis nem engedhetik meg maguknak, hogy ezeket ne kínálják boltjaikban. A kiskereskedők közötti erős verseny az árak és az árretek csökkentésére irányuló nyomást fejt ki a beszállítói láncban. Az ártárgyalás a nyitott piacgazdaság egyik általános gyakorlata, amelyet minden vállalat, így a kiskereskedők és azok beszállítói egyaránt alkalmaznak, de ha ez a gyakorlat tisztességtelenné válik, fel kell számolni. Az „elengedhetetlen” termékek vonatkozásában a kiskereskedőknek – még ha nagyobb kereskedelmi egységgel rendelkeznek is – nincs tárgyalási pozíciójuk a gyártókkal szemben, függetlenül attól, hogy ezek kis vagy nagy beszállítók-e. Ehhez hasonlóan a kis és közepes méretű beszállítóknak bizonyos termékkategóriákat illetően nincs tárgyalási pozíciójuk a nagy kiskereskedelmi cégekkel szemben. A beszállítók az ellátási lánc szereplői nem képesek panaszt tenni, mert félnek a megtorlástól. Az EGSZB arra ösztönzi a kiskereskedőket, hogy közösen hozzanak létre vásárlói szövetségeket, amelyek segítségével megnövelhetik a beszállítóikkal szembeni tárgyalóerejüket, ezáltal jobb feltételeket vívhatnak ki, és jobb szolgáltatást nyújthatnak vásárlóik számára. A vásárlóerővel való visszaélés elítélendő, és az EGSZB az ellátási lánc valamennyi résztvevője tekintetében a versenyszabályok helyes végrehajtására szólít fel.

4.3.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság két véleményét fogadott el az élelmiszer-ellátási lánc működéséről,⁽¹⁾ javasolva, hogy dolgozzanak ki egy tagállami szintű magatartási

⁽¹⁾ NAT/460 – „Hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc”, előadó: Pedro Narro, társelőadó: Kapuvári József; CCMI/050 – „A nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi ágazat alakulása és a beszállítókra és fogyasztókra gyakorolt hatásai”, előadó: Madi Sharma.

kódexet, és nevezzenek ki egy mediátort, aki beavathozhat, ha szükséges. Az Európai Parlament, az Európai Unió spanyol elnöksége, illetve az Európai Bizottság⁽²⁾ is több ajánlást fogadott el az élelmiszer-ellátási lánc jobb működésére vonatkozóan. Az EGSZB üdvözli továbbá az élelmiszer-ellátási lánc működésének javítását célul kitűző magas szintű fórum létrehozását,⁽³⁾ amelynek révén az érdekeltek részvételével olyan platform jön létre, amely – az élelmiszer-ellátási lánc egészére kiterjedően – a vállalkozók között alkalmazott szerződéses gyakorlatokkal foglalkozik.

4.3.5 Az EGSZB emlékeztet rá, hogy a kiskereskedelmi piacok – és a kiskereskedelmi szerződéses kapcsolatok – természetüknél fogva országoként szerveződnek, és eltérő jogi, gazdasági, politika és kulturális sajátosságokkal rendelkeznek. A kereskedelmi kapcsolatokat általában nemzeti szinten szabályozzák, előírások, az ítélkezési gyakorlat és/vagy bevált gyakorlatokat tartalmazó kódexek révén. Számos tagállam számos gyakorlat szabályozására tett kísérletet. Ezek a próbálkozások azonban sok esetben újabb akadályok kialakításához vezettek, amelyek korlátozták a külföldi vállalkozások letelepedési lehetőségeit az adott országban, ami sérti a belső piacra vonatkozó elveket. Az EGSZB kéri, hogy elemezzék és megfelelően kezeljék az ellátási lánc egészében előforduló, nyilvánvalóan tisztességtelen gyakorlatokat. Az EGSZB konkrétan annak tanulmányozására szólítja fel az Európai Bizottságot, hogy nemzeti szinten hogyan kezelik a „tisztességtelen szerződéses kapcsolatokat”, ideértve a megfelelő előírások érvényesítését is. Egy ilyen tanulmány felvázolhatná a tagállami gyakorlatok hatékonyságát, rávilágíthatna arra, hogy szükség van-e valamiféle fellépésre, és ha igen, a szubszidiaritás és arányosság elvének megfelelően melyik a legmegfelelőbb szint, amelyen azt meg kellene valósítani. Ezen túlmenően az EGSZB emlékeztet annak fontosságára, hogy válság idején biztosítsák a hatályos jogszabályok végrehajtását, ami a tagállamok feladata.

4.3.6 A kiskereskedők a választék biztosítása, egyéni arcukat megőrzése és a helyben róluk kialakult kép erősítése érdekében saját márkás termékeket fejlesztettek ki, amelyekért termelői felelősséggel tartoznak. E termékek sikere a fogyasztók széles köre általi elfogadottságon alapul, hiszen az európai fogyasztók közel 80 %-a a szupermarketeknek ezeket a saját márkáit az egyéb márkákkal szembeni jó alternatívának tartja.⁽⁴⁾

4.3.7 A saját márkás termékskálákat a beszállítókkal folytatott partnerségben dolgozzák ki, melyek többsége kis- és középvállalkozás. Az Európai Bizottság elismeri, hogy az ilyen, alvállalkozói szerződéses viszonyra épülő partnerségek gyakran a legstabilabb és legtartósabb kapcsolatoknak bizonyulnak. A beszállítók haszna, hogy fogyasztói adatokhoz jutnak, ösztönzést kapnak a további innovációhoz, és szélesebb piachoz férnek hozzá. Ugyanakkor aggodalmak is megfogalmazódtak

ezeknek az innovációra, a versenyre, a kkv-k fejlődésére és a kínálatra való hatása kapcsán. Az EGSZB kéri, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg a saját márkás termékek hatását a beszállítókra, a versenyre, az innovációra és a választékra.

4.4 Hatékonyabb és igazságosabb kiskereskedelmi szolgáltatások a belső piac munkavállalói számára

4.4.1 A kiskereskedelem területén való munkavállalás fontos, és sok fiatal, alacsony képzettségű vagy képzetlen munkavállaló számára a munkaerőpiacra való belépést jelenti. A kiskereskedelmi ágazat nagyban a rugalmas munkavégzésre támaszkodik, hogy igazodjon a napi, heti vagy szezonális fogyasztói igényekhez. Az árak terén jelen lévő erős verseny arra készteti az alkalmazottakat, hogy rugalmas munkaidőben dolgozzanak, ami sok esetben ellehetetleníti a magánéletük megfelelő megszervezését. Ezért a jogalkotás és a kollektív szerződések olyan rugalmassági formákat kellene, hogy meghatározzanak, amely összeegyeztethető mind a vállalatok szervezési szükségleteivel, mind az egyének abbéli igényeivel, hogy jobb egyensúlyt teremtsenek a magánélet és a munka között. Ehhez kapcsolódik, hogy a kiskereskedelem minden más ágazatnál nagyobb a női munkavállalók aránya, és a részmunkaidős foglalkoztatás is jelentős. A kiskereskedelem a vállalkozók számára is figyelemre méltó lehetőségeket kínál.

4.4.2 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa az önfoglalkoztatás, a vállalkozói szellem és a készségfejlesztés előmozdítását, ezzel is segítve a válság hatásainak leküzdését, illetve megkönnyítve az emberek belépését vagy visszatérését a munkaerőpiacra. Az EGSZB arra kéri az ágazatban tevékenykedő vállalatokat, hogy alkalmazzák az esélyegyenlőséggel és a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos nemzeti és közösségi normákat annak ösztönzésére, hogy az ágazatban javuljon a nők foglalkoztatásának minősége és szintje.

4.4.3 A jelenlegi pénzügyi válság és a fogyasztás visszaesése minden európai országban bezárásokhoz, átszervezésekhez, fúziókhoz és kereskedelmi tevékenységek felvásárlásához vezetett. A tartós munkanélküliség kockázata ezért továbbra is nagy. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa az önfoglalkoztatásnak, illetve az alkalmazottak szakmai készségfejlesztésének előmozdítását, ezzel is segítve a válság hatásainak leküzdését, és azt, hogy az emberek visszatérhessenek a munkaerőpiacra.

4.4.4 A kollektív tárgyalások a kereskedelem minden európai, mind nemzeti szinten hosszú hagyományokra tekintenek vissza. Az egyes országok közötti eltérések az ipari kapcsolatok eltérő kultúrájának és hagyományainak tudhatóak be, így az e területen javasolt bármely intézkedést mindenképpen a szubszidiaritás elvének tiszteletben tartásával kell meghozni. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, valamint a tagjelölt országokat, hogy erősítsék meg a szociális párbeszédet a partnerek között, és alakítsanak ki munkaügyi kapcsolatrendszert az ágazatban.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság közleménye: „Hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc” (COM(2009) 591 végleges).

⁽³⁾ Az Európai Bizottság 2010. július 30-i határozata az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum létrehozásáról (2010/C 210/03).

⁽⁴⁾ Az AC Nielsen felmérése: „A saját márkákkal kapcsolatos fogyasztói szokások”, 2005.

4.4.5 A be nem jelentett munka és az informális gazdaság komoly problémát jelent, amellyel sürgősen foglalkozni kell, mivel egyrészt tisztességtelen versenyt okoz a vállalkozások között az adó- és a járulékcshalás által, másrészt negatívan hat az alkalmazottak munkafeltételeire, főként az egészségvédelem és a munkavédelem területén. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy hozzanak intézkedéseket az adminisztratív terhek egyszerűsítése és csökkentése érdekében, különösen a kis- és mikrovállalkozásokra vonatkozóan, és hogy népszerűsítsék továbbra is a legális munkával járó előnyöket.

4.4.6 Az EGSZB nyílt vitára kéri fel a szociális partnereket a franchise tárgyában, és sürgeti a tagállamokat, hogy fokozzák az informális gazdaság elleni küzdelmet, hiszen az a kvk-k hátrányára további diszkriminációhoz és tisztességtelen versenyfeltételekhez vezet.

4.4.7 A kiskereskedelemben megvalósított modernizáció és technológiai fejlesztés, továbbá az információs és kommunikációs technológiák egyre szélesebb körű alkalmazása a kiskereskedelmi vállalkozások képzettségi igényei és az ott dolgozó munkavállalók képzettsége közötti ellentmondásokhoz vezetett. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy a munkavállalókat a munkában töltött éveik során jobb szak tudással kell felvértezni. Ezzel kapcsolatban az EGSZB a kereskedelemben működő szociális partnereket is kéri, hogy mélyítsék el már meglévő együttműködésüket annak érdekében, hogy ágazati megoldások, illetve az új technológiák képzettségekre és foglalkoztatásra gyakorolt hatásának előrejelzését és kezelését szolgáló intézkedések meghatározása révén igyekezzenek megszüntetni a vállalkozások szükségletei és a munkavállalók szakértelme közötti megfelelés hiányát.

4.4.8 A kiskereskedelem területén nagy hagyománya van a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának. A kereskedelmi vállalatok már hosszú évek óta különféle felelős gyakorlatokat kezdeményeznek és valósítanak meg. Ezek a gyakorlatok nem csupán társadalmi és környezetvédelmi kérdésekre terjednek ki, hanem olyan más területekre is, mint az egészség, a termékbiztonság, az ellátási láncsal kapcsolatos kérdések vagy a helyi szerepvállalás.

4.4.9 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy feltétlenül foglalkozni kell az árversennyel, amely nagy nyomást gyakorol a bérköltségekre és a munkavállalók munkaidéjére. Ennek érdekében az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy készítsen külön tanulmányt a kereskedelmi vállalkozások nyitvatartási idejének (beleértve a vasárnapot is) a helyi gazdasági és társadalmi fejlődésre, a fogyasztóknak nyújtott szolgáltatás szintjére, valamint az alkalmazottak életminőségére gyakorolt hatásairól.

4.4.10 Az ágazatra továbbra is jellemző a kereskedelmi vállalkozások közötti tisztességtelen verseny és szociális dömping, függetlenül a vállalkozások méretétől. Mivel a munkajog és a kollektív szerződések országonként eltérőek, ezért különböző befektetési politikákhoz és különböző gazdasági és fejlődési modellekhez vezetnek. Az EGSZB arra kéri a szociális partnereket, hogy az európai szociális párbeszéd keretében kezdeményezzenek vitát a legjobb politikák meghatározására annak érdekében, hogy erősödjék a gazdasági, társadalmi és területi kohézió, és európai szinten megszűnjenek a harmonikus fejlődés és a tisztességes verseny előtt álló akadályok az ágazatban. Az Európai Bizottságnak támogatnia kellene ezt a kezdeményezést, és megfelelő intézkedéseket kellene hoznia azoknak a viselkedésformáknak a megszüntetésére, amelyek megakadályozzák a tisztességes, hatékony és a fejlődést ösztönző belső piac megeremtetését és jó működését.

4.4.11 A munkavállalók pénzügyi részvétele egyre nagyobb szerepet játszik a kiskereskedelmi ágazatban, különösképpen a nagyobb európai kiskereskedelmi vállalatok esetében, lehetővé téve a munkavállalók számára, hogy nagyobb beleszólással rendelkezzenek a foglalkoztatás minőségének, a motiválásnak és a munkakörülményeknek a kérdésében. Az Európai Bizottságnak az ágazat felügyeletére vonatkozó tevékenységének részeként felül kellene vizsgálnia ezt az eszközt.

4.5 Hatékonyabb és igazságosabb kiskereskedelmi szolgáltatások a belső piacon a jövőendő nemzedékek számára

4.5.1 Az EGSZB elismeri, hogy a kiskereskedelem fontos szerepet játszik a fenntarthatóbb európai fogyasztási és termelési szokások előmozdítása terén. Emlékeztet arra, hogy a szó szoros értelmében vett kiskereskedelmi tevékenység közvetlen hatását túlértékelték ugyan, ám közvetve, a fogyasztók és a gyártók közötti kapocsként, a kiskereskedelem sok mindenre képes. Az EGSZB üdvözlözi a kiskereskedői fórum létrejöttét, melynek célja, hogy meghatározott kérdésekben megossza a bevált gyakorlatokat a kiskereskedők között, illetve a kiskereskedők és az egyéb érintettek között. Az EGSZB elismeri a fenntartható fogyasztással és termeléssel foglalkozó kerekasztal munkáját is.

4.5.2 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy biztosítani kell a politikaalkotás összhangját a környezetvédelmi célkitűzések és más olyan politikai célkitűzések között, mint például a belső piacra vonatkozó célok. Az elmúlt néhány évben számos konfliktus keletkezett abból, hogy a belső piacra vonatkozó elveket környezetvédelmi szempontok alapján felülbírálták, és ez egyre gyakrabban megtörténik. Ezen túlmenően az EGSZB annak esetleges veszélyére is figyelmeztet, hogy a felelősség a termelőről az eladóra helyeződik át.

Kelt Brüsszelben, 2011. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Staffan NILSSON